

СЕКЦІЯ 9 КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.1

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ Й ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

Бялковський Д.А., аспірант
кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Інститут національного та міжнародного права
Міжнародного гуманітарного університету

У статті обговорюється проблема реалізації засади забезпечення права на свободу і особисту недоторканність на стадії досудового розслідування. На основі аналізу кримінального процесуального законодавства і міжнародних норм розкривається сутність права на свободу й особисту недоторканність, а також сутність судового контролю на стадії досудового розслідування і його значення в реалізації засади забезпечення права на свободу й особисту недоторканність.

Ключові слова: *судовий контроль, досудове розслідування, конституційні засади, свобода, особиста недоторканність, запобіжні заходи.*

В статті обговорюється проблема реалізації принципу забезпечення права на свободу і личную неприкосновенность на стадії досудебного розслідування. На основі аналізу кримінального процесуального законодавства і міжнародних норм розкривається сутність права на свободу і личную неприкосновенность, а також сутність судового контролю на стадії досудебного розслідування і його значення в реалізації принципу забезпечення права на свободу і личную неприкосновенность.

Ключевые слова: *судебный контроль, досудебное расследование, конституционные принципы, свобода, личная неприкосновенность, меры пресечения.*

Bialkovskiy D.A. JUDICIAL CONTROL IN ENSURING THE RIGHT TO FREEDOM AND PERSONAL INVIOABILITY AT THE PRE-TRIAL RESTRICTIONS

The article discusses the problem of implementation of the principle of ensuring the right to freedom and personal inviolability at the stage of pre-trial investigation. The author reveals based on the analysis of the law of criminal procedure and international norms the essence of the right to freedom and personal inviolability, as well as the essence of judicial control at the stage of pre-trial investigation and its importance in the implementation of the principle of ensuring the right to freedom and personal inviolability.

Key words: *judicial control, pre-trial investigation, constitutional principles, freedom, personal inviolability, pre-trial restrictions.*

Постановка проблеми. У системі конституційних прав, свобод і інтересів особи право на свободу і особисту недоторканність відноситься до невід'ємних природних прав людини. Як зазначив нідерландський філософ-раціоналіст Бенедикт Спіноза, «метою держави в дійсності є свобода» [1, с. 74]. Рівень гарантованості та забезпечення захисту права на свободу й особисту недоторканність визнається показником демократизації суспільства і є важливою складовою частиною становлення правової державності [2]. Право на свободу і особисту недоторканність як одне з фундаментальних особистих прав людини знаходить своє закріплення на конституційному і міжнародному рівнях. Так, згідно з ч. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основних свобод «...кожен має право на свободу й особисту недоторканність» [3]. Відповідна норма міститься в ст. 29 Конституції України. Разом із тим законом передбачається можливість обмеження даного права. Конвенція встановлює ряд випадків, коли і

за яких умов особа може бути на законних підставах позбавлена цього права. Ч. 2 ст. 29 Конституції України передбачає в якості підстави обмеження права на свободу й особисту недоторканність мотивоване рішення суду. Отже, право на свободу й особисту недоторканність, виступаючи в якості природного за своїм характером, тим не менш не являється абсолютним.

У рамках кримінального процесу проблема забезпечення права на свободу і особисту недоторканність набуває особливого значення, адже згідно з аналізом статистичних даних застосування заходів забезпечення кримінального провадження найбільш розповсюдженим запобіжним заходом є тримання під вартою [4]. Разом із тим у практиці кримінального провадження наявні факти недоведення слідчим (прокурором) існування достатніх підстав застосування запобіжних заходів. Усе це зумовлює необхідність ретельного дослідження реалізації засади забезпечення права на свободу і особисту

недоторканність під час досудового розслідування, особливо в умовах розширення меж судового контролю шляхом впровадження в кримінальне провадження процесуального статусу слідчого судді.

Ступінь розробленості проблеми. Проблема реалізації засад кримінального провадження в цілому і засади забезпечення права на свободу і особисту недоторканність зокрема досліджувалась такими вітчизняними і зарубіжними вченими, як Ю.М. Грошевий, С.А. Дилбандян, О.В. Капліна, Є.Г. Коваленко, М.М. Ковтун, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, Т.М. Мирошниченко, Г.Н. Мукхамадієва, В.Т. Нор, М.А. Погорецький та ін.

Мета статті – аналіз наявних теоретичних і практичних аспектів судового контролю в механізмі реалізації засади забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Чинне кримінальне процесуальне законодавство України проголошує засаду забезпечення права на свободу і особисту недоторканність в якості однієї із загальних засад кримінального провадження. Її зміст розкривається в ч. 1 ст. 12 Кримінального процесуального кодексу України, який полягає в тому, що під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженням у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення інакше як на підставах та в порядку, передбачених Кодексом [5]. Інститут недоторканності включає фізичну і духовну недоторканність, свободу діяти, розпоряджатися собою, тобто не знаходитися під контролем. Згідно з одним із рішень Комітету ООН із прав людини порушенням ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права визнається неспроможність або небажання державної влади забезпечити особисту недоторканність, навіть якщо посягання не пов'язане з позбавленням волі і виражається в небезпеці її втратити, погрози життю або здоров'ю людини, переслідуванні з боку влади або приватних осіб. Таким чином, погроза втратити свободу також порушує особисту недоторканність, у тому числі психічну [2].

Серед передбачених у КПК України запобіжних заходів такими, що суттєво обмежують право на свободу і особисту недоторканність, являються тримання під вартою і домашній арешт.

Згідно з ч. 1 ст. 183 КПК України тримання під вартою являється винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно в тому разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим ст. 177 КПК України – таким, наприклад, як ризик, що підозрюваний (обвинувачений) намагатиметься скриватися від органів досудового розслідування і/або суду, тим чи іншим чином перешкоджати кримінальному провадженню і т. д. У відповідності до ч. 4 ст. 176 КПК України на досудовому розслідуванні тримання під вартою застосовується слідчим суддею

за клопотанням слідчого, погодженим із прокурором, або за клопотанням прокурора [5]. Отже, до компетенції слідчого судді відноситься оцінювання за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, зазначених ризиків. Також слідчий суддя визначає розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених КПК України. При цьому в окремих випадках слідчий суддя приймає рішення відносно встановлення розміру застави (ч. 3 ст. 183 КПК України), а отже – відносно доцільності, можливості обрання даної альтернативи тримання під вартою. Такі випадки є виключними, і їх вичерпний перелік міститься в ч. 4 ст. 183 КПК України. Однак перш за все слідчий суддя зобов'язаний встановити, чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази обставини, які свідчать про наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення, наявність системи незаперечних доказів вчинення відповідною особою злочину [6]. Відносно даної вимоги Європейський суд із прав людини у справі «Влох проти Польщі» (2000) зазначає, що «обґрунтованої підозри», безперечно, не може бути, якщо дії або факти, які ставлять за провини утримуваній під вартою особі, не містили складу злочину [7].

Крім того, відповідно до ч. 4 ст. 194 КПК України, якщо буде обґрунтовано підозру в здійсненні підозрюваним (обвинуваченим) кримінального правопорушення, встановлено існування ризиків, передбачених в ст. 177 КПК України, але прокурор не доведе можливість застосування більш м'якого запобіжного заходу, слідчий суддя, суд має право застосувати більш м'який запобіжний захід, ніж той, що вказано в клопотанні. Варто зазначити, що практично в кожному п'ятому випадку в задоволенні клопотання органів досудового розслідування про взяття під варту відмовляється чи застосовується більш м'який вид запобіжного заходу (2,5 тис. та 1, 5 тис. відповідно клопотань відмовлено із 23 тис. поданих слідчими) [8, с. 333].

Як і інші види запобіжних заходів, тримання під вартою може бути змінено за клопотанням слідчого (прокурора) або за клопотанням підозрюваного (обвинуваченого). На стадії досудового розслідування таке клопотання подається до слідчого судді в порядку, передбаченому для клопотання про застосування запобіжного заходу (ч.1 ст. 200, ч. 1 ст. 201 КПК України). У ньому зазначаються обставини, які виникли після прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу і обумовлюють необхідність його зміни [6]. Отже, на особу, що подає клопотання, покладається обов'язок доведення обставин, які підтверджують доцільність зміни запобіжного заходу і які слідчий суддя повинен у повній мірі дослідити під час розгляду даного клопотання.

Ухвала про застосування запобіжного заходу припиняє свою дію після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного

заходу, ухвалення виправдувального вирок чи закриття кримінального провадження (ст. 203 КПК України). Ч. 4 ст. 196 КПК України зобов'язує слідчого суддю, суд визначити в ухвалі про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або домашнього арешту дату закінчення її дії в межах строку, передбаченого цим Кодексом. Для тримання під вартою цей строк не може перевищувати 60-ти днів. Однак його може бути подовжено за клопотанням прокурора (ч. 2 ст. 197 КПК України). При цьому прокурор (слідчий) згідно з ч. 3 ст. 199 КПК України повинен довести, що ризик не зменшився або з'явилися нові ризики, які виправдовують тримання особи під вартою, а також викласти обставини, які перешкоджають завершенню досудового розслідування до закінчення дії попередньої ухвали.

Під час розгляду клопотання про продовження строку тримання під вартою суд розглядає такі клопотання окремо, про що відповідним чином зазначається в ухвалі. Такий порядок забезпечує виконання судом вимог ст. 178 КПК щодо врахування особи обвинуваченого. Результат аналізу ухвал про продовження строку тримання під вартою вказує на те, що трапляються випадки «колективного» розгляду цього питання щодо кількох обвинувачених. Так, у провадженні Хорольського районного суду Полтавської області перебуває на розгляді кримінальне провадження з обвинувачення К.В., Б.М. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК, та Х.М. у вчиненні злочинів, передбачених ч. 3 ст. 152, ч. 1 ст. 304 КК. Як вбачається з ухвал про продовження строку тримання під вартою, прокурор заявляв клопотання про продовження строку тримання всім обвинуваченим, при цьому суд, задовольняючи відповідні клопотання, не досліджував обставин, передбачених ст. 178 КПК, продовжував строк тримання під вартою для всіх обвинувачених. Такі випадки нівелюють вимогу про дотримання законності у сфері обмеження права на свободу в кримінальному провадженні. Суд зобов'язаний враховувати обставини, перелік яких передбачений ст. 178 КПК, для оцінки ризиків, які можуть слугувати поряд із підставами, визначеними ст. 177 КПК, загальною підставою для продовження тримання під вартою. У цих випадках суд покладався лише на правову кваліфікацію вчиненого, надану стороною обвинувачення, що є недостатнім для прийняття законного судового рішення [9].

Слід також звернути увагу на зміст ч. 1 ст. 615, якою було доповнено КПК України у зв'язку з прийняттям 12 серпня 2014 року Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції». Згідно з нормою даної статті в разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні ряду злочинів, прямо передбачених у статті, ці пов-

новаження виконує відповідний прокурор. На нашу думку, зазначене положення прямо су-перечить як національному, так і міжнародному законодавству, оскільки за умови відсутності контролю з боку неупередженого й об'єктивного органу (суду) правомірність обмеження права особи на свободу й особисту недоторканність опиняється під загрозою, переходячи в залежність від рішення однієї зі сторін кримінального провадження – сторони обвинувачення. Беручи до уваги вимоги ЄСПЛ відносно забезпечення права на свободу й особисту недоторканність, така норма являється недопустимою в рамках кримінального процесу, оскільки позбавляє учасників кримінального провадження однієї з найбільш значних гарантій забезпечення прав осіб – судового контролю.

Крім запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, також суттєво обмежує конституційні права та свободи громадян домашній арешт. Він полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або в певний період доби (ч. 1 ст. 181 КПК України). Даний запобіжний захід може застосовуватися лише відносно особи, підозрюваної або обвинуваченої в скоєнні злочину, за здійснення якого законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі (ч. 2 ст. 181 КПК України). Згідно зі ст. 176 КПК України на досудовому розслідуванні запобіжний захід у вигляді домашнього арешту обирається слідчим суддею на підставі клопотання прокурора або слідчого, погодженого з прокурором.

В якості запобіжного заходу домашній арешт був запроваджений із прийняттям КПК України від 13 квітня 2012 року. У той самий час слід зазначити, що домашній арешт – обмеження волі у вигляді ізоляції за місцем проживання, з призначенням варти чи без такої – передбачав КПК УРСР 1922 р. [6]. Тобто домашній арешт не представляється принципово новим для вітчизняного кримінального процесу, а є відродженням запобіжним заходом. Разом із тим новацією являється використання передбачених у ч. 5 ст. 181 КПК України електронних засобів контролю. У відповідності до Положення про порядок застосування електронних засобів контролю, затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 696 від 09.08.2012 року, застосування даного засобу полягає в закріпленні на тілі підозрюваного (обвинуваченого) електронного пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження [10]. Така обставина може розцінюватися як певне обмеження внутрішньої свободи, оскільки в психологічному аспекті під поняття свободи підпадає відмова від залежності будь-якого роду, протест проти обумовленості від зовнішніх об'єктів [11], а усвідомлення факту посиленої контрольованості із застосуванням спеціальних технічних засобів здійснює вплив на волю особи.

Під час досудового розслідування електронні засоби контролю застосовуються слідчим на підставі ухвали слідчого судді про обрання стосовно підозрюваного запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якщо

слідчий суддя в ухвалі прямо передбачив їх застосування. Також дані засоби застосовуються працівниками органу внутрішніх справ на підставі ухвали слідчого судді, якою щодо підозрюваного обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту. Отже, в даному випадку судовий контроль виступає суттєвою гарантією забезпечення права на свободу як у фізичному (зовнішньому), так і в психологічному (внутрішньому) аспекті.

У відповідності до ч. 6 ст. 181 КПК України строк дії ухвали слідчого судді про тримання особи під домашнім арештом не може перевищувати двох місяців. Після закінчення встановленого строку ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію, і запобіжний захід вважається скасованим.

Узагальнюючи судову практику щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ констатує, що одним із найбільш розповсюджених запобіжних заходів є тримання під вартою [12]. Доволі розповсюдженим у судовій практиці є застосування домашнього арешту. Разом із тим статистичні дані свідчать про наявні випадки необґрунтованого і безпідставного звернення слідчого (прокурора) до слідчого судді з клопотанням про застосування зазначених запобіжних заходів [12]. У таких умовах значення судового контролю в забезпеченні права на свободу й особисту недоторканність значно посилюється.

Слід відмітити, що у своїх рішеннях Європейський суд із прав людини підкреслює фундаментальну важливість гарантій, закріплених у статті 5 Конвенції, для забезпечення права осіб у демократичному суспільстві на захист від свавільного позбавлення свободи органами влади. Саме тому ЄСПЛ у своїй практиці неодноразово наголошував на тому, що позбавлення свободи не тільки повинно здійснюватися відповідно до матеріальних і процесуальних норм національного законодавства, але і має відповідати самій меті статті 5 Конвенції, а саме захисту особи від свавілья. Цю наполегливу вимогу щодо захисту особи від зловживання владою наочно продемонстровано тим фактом, що пункт 1 статті 5 Конвенції чітко окреслює обставини, за яких особу може бути законно позбавлено свободи, при цьому слід наголосити, що ці обставини повинні тлумачитися вузько з огляду на той факт, що вони становлять винятки з найбільш фундаментальної гарантії особистої свободи [13]. Разом із тим ЄСПЛ зазначає, що найбільші гарантії здійснення належного провадження надає судовий контроль [14].

У рішенні по справі «Белозоров проти Росії та України» (Case of Belozorov v. Russia and Ukraine) 15 жовтня 2015 року, в якій було встановлено порушення пункту 3 статті 5 Конвенції про захист прав і основних свобод у зв'язку з невинуватим триманням заявника під вартою впродовж більше двох років, ЄСПЛ, зокрема, підкреслює, що захист особи від свавільного позбавлення свободи посилюється за допомогою гарантування зводу

матеріальних прав, спрямованого на мінімізацію ризику свавілья шляхом позбавлення свободи лише за умови незалежного судового контролю. Особливого значення в цьому контексті набувають вимоги пунктів 3 і 4 статті 5 Конвенції, які наголошують на негайності та на судовому розгляді. Негайне втручання судових органів може призвести до виявлення та запобігання небезпечних для життя заходів або фактів серйозного жорстокого поводження, які порушують основоположні гарантії ст. 2 і 3 Конвенції [13].

Висновки. Таким чином, обмеження права на свободу й особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів як одного з основних природних прав людини можливе лише за умов об'єктивної наявності передбачених Конвенцією обставин, які, згідно з вимогами ЄСПЛ, не повинні отримувати широкого розуміння і мають тлумачитися вузько, з урахуванням конкретних обставин справи. Судовий контроль є найбільш дієвою гарантією реалізації засади забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час досудового розслідування, особливо в умовах недостатньо ефективного здійснення вказаної засади з боку органів досудового розслідування. При цьому процесуальний статус слідчого судді, на якого кримінальним процесуальним законодавством покладається реалізація судового контролю на досудовому розслідуванні, виступає ефективною гарантією як зовнішнього (фізичного), так і внутрішнього (психологічного) аспектів свободи й особистої недоторканності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Філософія. Учебник / Под ред. проф. В.Н. Лавриненко. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Юрист. 2004. – 506 с.
2. Конституція України: науково-практичний коментар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibl.com.ua>.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Ради Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: Вищий спеціалізований суд; Узагальнення судової практики, Витяг від 07.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>.
7. Рішення у справі «Влох проти Польщі» / Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurocourt.in.ua>.
8. Фаринник В.І. Підстави та процесуальний порядок застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту / В.І. Фаринник // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 329–336 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
9. Про судову практику застосування судами першої та апеляційної інстанцій процесуального законодавства щодо обрання, продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Лист від 01.02.2015 / Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sc.gov.ua>.
10. Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю МВС України; Наказ,

Положення від 09.08.2012 № 696 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.

11. Дыгун М.А. Развитие внутренней свободы как условие самореализации человека / М.А. Дыгун // Психологический журнал. – 2009. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://media.miu.by>.

12. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження : Вищий спеціалізований суд; Узагальнення судової практики, Витяг від 07.02.2014

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.

13. Case of Belozorov v. Russia and Ukraine, заява № 43611/02 / Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини // Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua>.

14. The Case of Voloha v. Ukraine, заява № 23543/02 / Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини // Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua>.

УДК 343:3.082.4

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОТИДІЇ ЗАКОННІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО ВЧИНЕНА СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ СЛУЖБОВОГО СТАНОВИЩА

Гіда І.С., аспірант
кафедри кримінального права та правосуддя
Запорізький національний університет

Стаття присвячена розгляду структурних елементів криміналістичної характеристики протидії законній господарській діяльності, що вчинена службовою особою з використанням службового становища.

Ключові слова: криміналістична характеристика, розслідування, злочин, службова особа, господарська діяльність.

Статья посвящена рассмотрению структурных элементов криминалистической характеристики противодействия законной хозяйственной деятельности, совершенного служебным лицом с использованием служебного положения.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика, расследование, преступление, служебное лицо, хозяйственная деятельность.

Gida I.S. CRIMINALISTIC CHARACTERISTICS WITH THE OBSTRUCTION OF LEGITIMATE BUSINESS ACTIVITY, IF COMMITTED BY AN OFFICIAL THROUGH TAKING ADVANTAGE OF HIS/HER OFFICE

This article is devoted to consideration of the structural elements of the criminalistic characteristics with the obstruction of legitimate business activity, if committed by an official through taking advantage of his/her office.

Key words: criminalistic characteristics, investigation crime, official person, business activity.

Постановка проблеми. Сьогодні одним з індикаторів соціальної напруги в суспільстві стає збільшення кількості злочинів, що досягають на встановлений законодавством порядок здійснення господарської діяльності. Випадки протидії законній господарській діяльності висвітлюються в ЗМІ майже щодня. Особливого резонансу набувають злочинні посягання, де фігурують особи, які здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування.

Тому вкрай актуальним постає питання розробки методики розслідування протидії законній господарській діяльності, що вчинена службовою особою з використанням службового становища. Це діяння передбачено ч. 3 ст. 206 КК України [1].

Розробка нових криміналістичних методик – це одне з першочергових завдань криміналістичної науки. І тут не можна не погодитися з думкою Ю.П. Гармаєва та О.Ф. Лубіна, що «криміналісти не мають права сидіти і чекати, доки практика накопичить тисячі судових прецедентів, перш ніж «по-блажливо поставитися» до їх узагальнення та формулювання рекомендацій» [2, с. 53].

Інформаційною основою будь-якої криміналістичної методики розслідування, в тому числі методики розслідування протидії законній господарській діяльності, що вчинена службовою особою з використанням службового становища, постає криміналістична характеристика. Вона являє собою типову інформаційну систему, яка містить дані про ключові елементи механізму злочинної поведінки і слугує основою для планування розслідування і висування слідчих версій [3, с. 218]. Ознакою системності виступає наявність кореляційних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики.

Ступінь розробленості проблеми. Появу наукової категорії «криміналістична характеристика злочинів» пов'язують з іменами таких учених, як Л.О. Сергєєв та О.Н. Колесніченко. Окрім того, питанням криміналістичної характеристики злочинів присвятили свої роботи такі видатні вчені-криміналісти, як: В.П. Бахін, Р.С. Белкін, Л.Г. Відонов, В.Г. Гончаренко, Н.І. Клименко, В.О. Коновалова, В.Г. Лукашевич, В.К. Лисиченко, Г.А. Матусовський, М.В. Салтевський, В.Ю. Шепітько, М.П. Яблочкин та інші.